

Μνήμων

Τόμ. 8 (1982)

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

ΜΝΗΜΩΝ

ΤΟΜΟΣ ΟΓΔΟΟΣ

ΣΠ. ΑΣΔΡΑΧΑΣ: Φορολογία και έγχρηματισμός στην οικονομία των βαλκανικών χωρών (15ος-16ος αι.) ● ΑΝΤ. ΛΙΑΚΟΣ: Οι φιλελεύθεροι στην επανάσταση του 1862. 'Ο πολιτικός σόλλογος «Ρήγας Φεραίος» ● ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΒΑΡΔΑ: Πολιτισμικοί στρατηγικοί στην Έλλάδα στα τέλη του 19ου αιώνα ● ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΒΛΑΣΣΗ: 'Η συμμετοχή των Έκπανησίων στα 'Ορλωφικά (1770) και ή άνείδραση της Βενετίας ● ΛΑΕΚΑ ΜΠΟΥΤΖΟΥΒΗ - ΜΠΑΝΙΑ: Τό Καποδιστριακό κόμμα 1832-1833. 'Από την ήττα στον παραγκωνισμό και την καταδίκη ● Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑΣ: Συγκριτισμός ● ΟΛΓΑ ΓΚΡΑΤΖΙΟΥ: Τό μονόφυλλο του Ρήγα του 1797. Παρατηρήσεις στη νεοελληνική εικονογραφία του Μεγάλου 'Αλεξάνδρου ● Γ. ΜΟΥΡΕΛΟΣ: 'Η προσωρινή Κυβέρνηση της Θεσσαλονίκης και οι σχέσεις της με τους συμμάχους (Σεπτέμβριος 1916-Ίούλιος 1917) ● Η. FLEISCHER: Νέα στοιχεία για τη σχέση Γερμανικών άρχων κατοχής και Ταγμάτων 'Ασφαλείας ● Ε. ΠΡΕΒΕΛΑΚΗΣ: Τό πρόβλημα των γενεαλογιών στην 'Ιστορία ● Π. ΜΙΧΑΗΛΑΡΗΣ: 'Η έμπορική έταιρική συνεργασία του βενετικού οίκου Ταρωνίτη - Θεοτόκη και των αδελφών Γ. και Θ. Παφρηβαλαν (1732-1737) ● ΑΡ. Κ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ: Ένα άγνωστο έπιστόμιο και μία Έλληνική μαρτυρία για τό πέρασμα του Lenke από τη Ταρσίτωση της Θεσσαλίας ● Γ. ΚΟΚΚΙΝΑΣ: 'Ισοκράτους λόνοι τρέψ: Φλωρεντία c. 1495 ή Ρώμη c. 1517; Γέρω από μία διάφθοση στον Legrand. ● Θ. ΒΕΡΕΜΗΣ: 'Η άσημνη μαρτυρία ● Γ. ΜΠΟΚΟΣ: Συμπληρωματικά στοιχεία σχετικά με την πρόταση του Π. Μαρκίδη-Πούλιου για έγκατάσταση τυπογραφείου στα Έπτάνηρα ● Τ. Ε. ΣΚΑΒΕΝΙΤΗΣ: Βιβλιολογικά Α' ● Χ. ΛΟΥΚΟΣ: 'Η ένδεικση προσόδων κατά την Καποδιστριακή περίοδο. ● ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ 1977

ΑΘΗΝΑ 1980 - 1982

ΝΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΧΕΣΗ ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ
ΑΡΧΩΝ ΚΑΤΟΧΗΣ ΚΑΙ ΤΑΓΜΑΤΩΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

HAGEN FLEISCHER

doi: [10.12681/mnimon.231](https://doi.org/10.12681/mnimon.231)

Βιβλιογραφική αναφορά:

FLEISCHER, H. (1982). ΝΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΧΕΣΗ ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΚΑΤΟΧΗΣ ΚΑΙ ΤΑΓΜΑΤΩΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ. *Μνήμων*, 8, 189-203. <https://doi.org/10.12681/mnimon.231>

ΝΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΧΕΣΗ
ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΚΑΤΟΧΗΣ
ΚΑΙ ΤΑΓΜΑΤΩΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Τελευταία παρατηρείται μιὰ αύξανόμενη τάση για πιό άντικειμενικές και άπομυθοποιημένες έκτιμήσεις τών κυριοτέρων άντιπάλων επί Κατοχής— δηλ. άντιστασιακών όργανώσεων και κατακτητών. Όστόσο λείπουν άκόμα άνάλογες προσπάθειες για μιὰ νηφάλια άντιμετώπιση του προβλήματος του δοσιλογισμού¹.

Αυτό ίσχύει ιδιαίτερα για τήν πιό επίμαχη κατηγορία, δηλαδή τά τμήματα τών ένοπλων συνεργατών. Είτε χαρακτηρίζονταν και χαρακτηρίζονται άκόμα συλληβήδην σαν «ταγματαλήτες» και «Έλληνόφωνα Χιτλερικά άπορρίματα»² είτε σαν «έθνοσωτήριοι σχηματισμοί», για τήν συγκρότηση τών όποιων «ο καλός Θεός τής Έλλάδας έφώτισε τους τότε άρμοδίους», για να έξασφαλίσουν, χάρις σ' αυτόν τόν «πραγματικό κυματοθραύστη κατά τής κομμουνιστικής θηριωδίας», τήν «έπιβίωση τής Έλληνικής φυλής»³.

Δέν είναι έδώ ό χώρος να καταπιαστώ μ' όλες τις πτυχές τής σχετικής μεταπολεμικής «παραίστοριογραφίας». Θεωρώ όμως άναγκαία, στα πλαίσια αυτού του μελετήματος, μιὰ σύντομη άντιπαράθεση τών δυο άπόψεων.

Οί συλλογισμοί τής Άριστεράς άνάγονται όλοι στην άπλή έξίσωση που ταυτίζει με έθνική προδοσία τήν κάθε σύμπραξη με τόν ξένο έπι-

---

1. Ό γράφων έπιχείρησε μιὰ σύντομη διερεύνηση τής προβληματικής τών ποιکیلων μορφών τής συνεργασίας με τόν κατακτητή στα σχετικά κεφάλαια του ύπό έκδοση βιβλίου του για τήν «Έλλάδα 1941-44» (Άθήνα: Παπαζήσης και Frankfurt: Lang).

Εϊδικά με τά πολυσυζητημένα φαινόμενα του δοσιλογισμού μέσα στο άντιστασιακό κίνημα βλ.: Η. F., «Contacts between German Occupation Authorities and the Major Greek Resistance Organizations: Sound Tactics or Collaboration?», στο John O. Iatrides (έκδ.), *Greece in the 1940s*, Hanover (NH) and London 1981, σ. 48-60, 347-353.

2. Μπροσούρα (έκδ. Ριζοσπάστη, άρ. 7): *Τρία χρόνια 'Νέας Τάξης' και τά χιτλερικά σώματα Τσολιάδων — Χωροφυλάκων — Χαφιέδων — ΕΕΕ κ.λπ.* (Άπρίλης 1944), σ. 2.

Πληθώρα παρόμοιων χαρακτηρισμών άνευρίσκει κανείς και στις νεότερες έαμικές πηγές.

3. Βασίλειος Σταυρογιαννόπουλος, *Η ζωή τής κατοχής και τά τάγματα άσφαλείας*, Άθήνα [1966], σ. 8, 120. Θ. Πετζόπουλος, *1941-1950. Τραγική πορεία*, Άθήνα 1953, σ. 33. Γεώργιος Καραγιάννης, *1940—1952. Το δράμα τής Έλλάδος — έπη και άθλιότητα*, [Άθήνα 1964], σ. 59· και άλλοι πολλοί στο ίδιο πνεύμα.

δρομέα (καί ιδίως, φυσικά, τὴν ἔνοπλη καὶ ἔμμισθη ὑπηρεσία) σκοπεύοντας νὰ κτυπηθεῖ ἀπὸ κοινοῦ ὁ ἔνδο-ελληνικὸς ἀντίπαλος.

Πιὸ περίπλοκη εἶναι ἡ ἐπιχειρηματολογία τοῦ ἄλλου στρατοπέδου. Οἱ ἐκπρόσωποί του ἀποκρούουν «μετ' ἀγανακτήσεως» κάθε κατηγορία κατὰ τῶν Ταγμάτων Ἀσφαλείας (Τ.Α.)⁴ σὰν «ἐντελῶς ἄδικο καὶ ἀπαράδεκτο..., σαθρὸ καὶ ἀβάσιμο», ἀφοῦ ἐκεῖνα δὲν ἐμάχοντο ποτὲ κατὰ συμμαχικῶν ἢ ἑλληνικῶν δυνάμεων, ἀλλὰ ἀποκλειστικὰ «ἐν τῇ προασπίσει τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος» κατὰ τῶν κομμουνιστῶν πρακτόρων τῶν σλάβων, ποὺ μόνον «τυχαίως» ἔφεραν ἑλληνικὰ ὀνόματα...⁵

Μ' αὐτὴν τὴν συλλογιστικὴ δὲν ἦταν μεμπτὸ οὔτε τὸ ὅτι δέχτηκαν τὰ Τ.Α. ὄπλισμὸ ἀπ' τοὺς Γερμανούς, ἐπειδὴ «τὰ ὄπλα μόνον ἦσαν ξένα : οἱ ἀμυνόμενοι, ἡ ψυχὴ των, ἡ καρδιά των, ὁ σκοπός, ὅλα ἦσαν ἑλληνικά... Εἰς τὰ Τ.Α. ὑπῆρξεν ἔθνικὸς παλμὸς καὶ ἔθνικὴ συνείδησις τῆς ἀποστολῆς τῶν»⁶. Τὸ συμπέρασμα βγαίνει μόνου του: «Ὅποιοι πολεμαίει τὸ ΚΚΕ, ὑπερασπίζει τὴν Ἑλλάδα.»⁷

4. Σ' αὐτὸ τὸ μελέτημα χρησιμοποιήθηκε γενικὰ ὁ ὅρος «Τάγματα Ἀσφαλείας» (Τ. Α.) ποὺ ἐπικράτησε καὶ στὴν καθομιλουμένη καθὼς καὶ στὰ δημοσιεύματα, παρόλο ποὺ πολλὰ τμήματα ἐθελοντῶν δροῦσαν κάτω ἀπὸ ἄλλες ὀνομασίες: «Εὐζωνοί», «Ἐθνοφυλακὴ» (Heimatwehr), «Β' Αρχηγεῖο Χωροφυλακῆς» κτλ.

⁵ Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ὀνομασία ὑπῆρχαν καὶ κάποιες φαινομενικὲς διαφορὲς στὴν καθοδήγηση. Π.χ. οἱ «Εὐζωνοί» ἐλέγχονταν τυπικὰ ἀπὸ τὴν κυβέρνησις Πάλλη, ἐνῶ τὰ καθαυτὰ Τ.Α. εἶχαν ἄμεση ἐξάρτησι ἀπὸ τοὺς Γερμανούς. Ἡ οὐσιαστικὴ διαφορὰ ἦταν ὅμως ἐλάχιστη καὶ «περιοριζόταν μᾶλλον στὴς φουστανέλλες» (συνέντευξις G. von Lenthe, διευθυντῆ Β' Γραφείου Δυτικῆς Ἑλλάδας).

Δὲν συμπεριλαμβάνονται ἐδῶ οἱ ἔνοπλες συμμορίες τῶν ἀνοιχτὰ φασιστικῶν ἢ — μᾶλλον — φασιστοειδῶν μικροοργανώσεων — ΕΕΕ («Ἐθνικὴ Ἐνωσις Ἑλλάδος»), ΕΑΣΑΔ («Ἐθνικὸς Ἀγροτικὸς Σύνδεσμος Ἀντικομμουνιστικῆς Δράσεως»), ΕΣΑΟ («Ἐθνικὸς Συνασπισμὸς Ἀντικομμουνιστικῶν Ὄργανώσεων»), οἱ ὁποῖες ἄσκούσαν ἀνοιχτὴ τρομοκρατία χωρὶς ἴσχυος στρατιωτικῆς πειθαρχίας.

5. Νίκος Ἀντωνάκης, *Φῶς εἰς τὸ σκότος τῆς κατοχῆς*, Ἀθήνα 1947, σ. 105-106.

6. Κοσμᾶς Ἀντωνόπουλος, *Ἐθνικὴ Ἀντίστασις 1941-1945*, τόμος Γ', Ἀθήνα 1964, σ. 1487.

7. Γιάννης Καραμούζης, *Πατριῶτες καὶ προδότες στὸ Μωρητᾶ*, Τρίπολη 1950, σ. 55. Ὡστόσο, ὑπῆρχαν παράπονα ὅτι ἔλειπε ἀκόμα ἡ θεσμοθέτησι αὐτοῦ τοῦ ὀρισμοῦ, δηλαδὴ ἡ ἐπίσημη δικαίωσι τῶν Τ. Α.: «...Καὶ ἂν τῶρα σιωπηρῶς ἀναγνωρίζονται αἱ προσφεροθεῖσαι ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν τῶν Ταγμάτων καὶ Σωμάτων Ἀσφαλείας ἔθνικα ὑπηρεσία εὐχόμεθα ὅπως ἔλθῃ ἡ ἡμέρα καὶ τῆς ἐπισημοῦ ἀναγνωρίσεώς της...» (Σταυρογιαννόπουλος, σ. 120).

⁸ Ἐπὶ χούντας τελικὰ ἐκπληρώθηκε καὶ αὐτὴ ἡ ἀπαίτησι. Εἰδικὸς νόμος «Περὶ Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως» ὄρισε σὰν ἀντιστασιακοὺς ὄσους ἀγωνίστηκαν «ἐπὶ ἐδαφῶν τελόντων ὑπὸ ἐχθρικὴν κατοχὴν καὶ ἀποσκοποῦντες εἰς τὴν ἀπελευθέρωσι τούτων καὶ ἀποκατάστασι τῶν Ἑλληνικῶν Κράτους. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ἐχθρὸς περιλαμβάνονται ἐν προκειμένῳ καὶ ἐν γένει Ὄργανώσεις ἀντεθνικῶς δράσασαι καὶ ἀποσκοποῦσαι εἰς τὴν ἐπιβολὴν ἐν τῇ

Όποιος δέν στηρίζεται όμως αποκλειστικά σ' αυτήν την βολική ταύτιση του ΕΑΜ—ΕΛΑΣ σάν «άντεθνικού σχηματισμού», με την οποία ό άντικομμουνιστικός άγώνας τών Τ.Α. μετατρέπεται ipso facto σέ «έθνικό», έχει ανάγκη από άλλα κριτήρια για μιá διαφοροποιημένη εκτίμηση τών μονάδων αυτών: ή προέλευση και οι παρορμήσεις όσων εντάχθηκαν καθώς και ή εξέλιξη της κατοπινής σχέσης μεταξύ κατακτητών και αυτών τών συνεργατών τους.

Όσον άφορᾷ τά προσωπικά κίνητρα τών ταγματασφαλιτών, δέν άποσκοπῶ για μία σέ βάθος άνάλυση, πού όπωσδήποτε θά προϋπέθετε την άξιολόγηση πλούσιων στατιστικών στοιχείων στά όποια πρὸς τό παρόν δέν έχουμε πρόσβαση. Ός πρὸς αυτό τό σημείο θά άρκεστῶ λοιπόν άναγκαστικά σέ μερικές γενικότερες παρατηρήσεις πού βασίζονται σέ προσιτῆς πηγές, δημοσιευμένες ή μή.

Κατ' άρχήν, φυσικά, δέν υπήρχε ό «ένιαίος» τύπος του ταγματασφαλίτη σέ σχέση με καταγωγή, έλατήρια, πεποιθήσεις και δράση. Άπό τούς βαθμοφόρους άλλοι είχαν επιστρατευθεῖ, άλλοι εκβιάστηκαν για νά γλυτώσουν την φυλακή ή τό άπόσπασμα, άλλοι — πιθανῶς οι περισσότεροι — προσήλθαν σάν πραγματικοί έθελοντές. Άνάμεσά τους άρχικά υπερίσχυαν οι άπότακτοι του 1935 και άλλοι όπαδοί της άβασίλευτης δημοκρατίας⁸, άργότερα όμως προσχώρησαν όλο και περισσότεροι μοναρχικοί, πού τελικά επικράτησαν.

Μερικοί είχαν τό δικαιολογητικό ότι ήθελαν νά πάρουν εκδίκηση για κάποιον «άνοιχτό λογαριασμό», άφοῦ προέρχονταν από τις μη έαμικές (άντιστασιακές) ομάδες πού είχαν συγκρουστεί με τόν ΕΛΑΣ. Άλλοι πάλι προσχώρησαν, επειδή τούς είχαν κοινοποιηθεῖ σχετικά διατάγματα της κατοχικής κυβέρνησης του 'Ι. Ράλλη⁹ και από μακροχρόνια συνήθεια υπάκουαν σέ (όποιεσδήποτε) διαταγές... Άρκετοί προσήλθαν από καθαρή

Χώρα καθεστῶτος διαφόρου του νομίμου τοιούτου ή και την ύποδούλωσιν και προσάρτησιν εθνικῶν έδαφῶν εις όμόρους Χώρας)... (Κώδιξ Νομικού Βήματος XVII (1969), σ. 628-638: Ν. Α. 179 της 25/26.4.1969).

8. 'Η άρχική «ρεπουμπλικανική» φάση τών Τ. Α. — κάτω άπ' την επίδραση τών Θ. Πάγκαλου και Στ. Γονατά — είναι άρκετά άγνωστη. Βλέπε όμως: Γεώργιος Σεφέρης, *Πολιτικό 'Ημερολόγιο*, Α', 'Αθήνα 1979, σ. 141 (14.1.44): «Τάγματα 'Ασφαλείας: άνθρωποι του '35». Επίσης: NARS (= National Archives and Records Service, Washington), Rg 226: 83476. Γεώργιος Ράλλης (έκδ.), *'Ο 'Ιωάννης Α. Ράλλης όμιλεί εκ του τάφου*, 'Αθήνα 1947, σ. 117.

'Αλλωστε, άπότακτος του '35 ήταν και ό «άρχαιότερος» ταγματασφαλίτης, ό συντ/χος Γεώργιος Πούλος (πού άκολούθησε στο φθινόπωρο '44 τούς άποχωρούντες Γερμανούς και έτσι ήγήθηκε επί δύο δόκκληρα χρόνια — 'Απρίλης 1943 μέχρι 'Απρίλη 1945! — ενός «τάγματος έθελοντών»).

9. Κείμενα στό: NARS, Rg 226: 83476.

καιροσκοπία ή για διάφορα προσωπικά όφελη. Μερικοί ήταν βετεράνοι του Görlitz¹⁰ ή απ' άλλες αιτίες Γερμανόφιλοι. Τέλος, σχετικά λίγοι εντάχθηκαν λόγω «ιδεολογικών συγγενειών», συμπεριλαμβανομένου και ενός θολού αντικομμουνισμού.

Στους «άφανείς» ταγματасφαλίτες τὸ ποσοστὸ ἐκείνων ποὺ μπήκαν στὴν ὑπηρεσία τῶν κατακτητῶν ἀπὸ συμπάθεια (γιὰ τοὺς ἴδιους τοὺς Γερμανοὺς ἢ γιὰ τὴν κοσμοθεωρία τους) ἦταν ἀκόμα μικρότερο. Περισσότεροι ἦταν ἐκείνοι ποὺ ἀνῆκαν στὸ λουμπεν-προλεταριάτο τῶν πόλεων. Ἀλλὰ δὲν ἔλειπαν οὐτε οἱ «νοικοκυραῖοι» τῆς ἀγροτιάς, τῆς ἐργατιάς καὶ ὀρισμένοι τῶν λεγομένων μεσαίων κοινωνικῶν στρωμάτων. Ἀκόμα καὶ μερικές ἐαμικές πηγές παραδέχονται ὅτι ὁ κύριος ὄγκος «ἀποτελοῦνταν ἀπὸ ἀπλὸς ἀνθρώπους τοῦ μόχθου καὶ τῆς στέρησης ποὺ ἐκβιάστηκαν, στρατεύθηκαν ὑποχρεωτικά..., ἐξαγοράστηκαν, παρασύρθηκαν, ἢ ὑπέκνυψαν στὴν ἀδυσώπητη πίεση τῆς πείνας». Ἡ ἴδια πηγὴ ἀναγνωρίζει μάλιστα μιὰ «δόση ἀληθείας» στὸν ἰσχυρισμὸ ὅτι μερικοὶ «ἐντάχθηκαν» στὰ προδοτικὰ τμήματα γιατί μόνο σ' αὐτὰ μπορούσαν νὰ βροῦν ὅπλα γιὰ νὰ 'φυλαχτοῦν' ἀπὸ τὶς ἐαμικὲς 'πιέσεις' καὶ 'αὐθαιρεσίες', ἢ νὰ 'ἐκδικηθοῦν' γιὰ κάποια ζημιὰ ἢ ταπεινώση ποὺ δοκίμασαν οἱ ἴδιοι, ἢ κάποιοι ἀπὸ τοὺς δικούς τους...»¹¹.

Ὡστόσο, τὰ διάφορα κίνητρα τῶν μεμονωμένων ταγματасφαλιτῶν ἐπισκιάζονται ἀναπόφευκτα ἀπὸ τὸν ὅλο χαρακτήρα καὶ τὴ μετέπειτα

10. Ἄνδρες τοῦ (μακεδονικοῦ) Δ' Σώματος Στρατοῦ ποὺ παραδόθηκαν τὸ 1916 ἀμαχητὶ στοὺς Γερμανοὺς καὶ μεταφέρθηκαν στὸ Γκαίρλιτς κάτω ἀπὸ καθεστῶς «εὐμενοῦς αἰχμαλωσίας».

11. Θανάσης Χατζής, *Ἡ νικηφόρα ἐπανάσταση ποὺ χάθηκε (1941—1945)*, τόμος Γ', Ἀθήνα 1979, σ. 97.

Σχετικὰ μὲ τὴν ὁμολογία τοῦ Θ. Χ. γιὰ τὶς ἐαμικὲς «αὐθαιρεσίες» κ.τ.λ. σὲ βάρος ἀντιφρονούντων, πρέπει ἐδῶ νὰ ὑπογραμμιστεῖ ὅτι πράγματι ἐκεῖνες οἱ περιοχὲς ὅπου αὐτὴ ἡ πίεση ἐκδηλωνόταν περισσότερο — π.χ. Πελοπόννησος — ἦταν οἱ ἴδιες ὅπου καὶ τὰ Τ.Α. εἶχαν κάποια «λαϊκὴ βάση». (Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο συμφωνοῦν γερμανικὲς, βρετανικὲς καὶ ἀμερικάνικες πηγές — καθὼς καὶ ἑλληνικὲς μὴ-ἐαμικὲς, ὅπως π.χ. ὁ Γ. Παπανδρέου στὴν Διάσκεψη τοῦ Λιβάνου).

Νὰ μὴν ξεχαστοῦν καὶ οἱ πάνω ἀπὸ 100 ἀντάρτες τοῦ 542 Συντάγματος τῆς ΕΚΚΑ ποὺ μετὰ τὴν αἱματηρὴ διάλυση τῆς μονάδας τους (συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς ἀπρόκλητης ἐκτέλεσης τοῦ Δημ. Ψαρροῦ καὶ ἄλλων) προσχώρησαν χωρὶς ἰδιαιτερο ἐνθουσιασμὸ στὰ Τ. Α., γιὰ νὰ ἐκδικηθοῦν καὶ νὰ «πολεμήσουν τὸν Κομμουνισμό» (MA [Millitärarchiv Freiburg = Γερμ. Στρατιωτικὸ Ἀρχεῖο], φακ. 54961/2: LXVIII. A.K., 1c. Tagesmeldungen 20/23.4.44 κ.ά.).

Τελικὰ, ἔχει ἴσως ἐνδιαφέρον ὅτι καὶ ταγματасφαλίτες (π.χ. Σταυρογιαννόπουλος, σ. 28) παραδέχονται κάποια ἀνομοιογένεια τῶν τμημάτων τους—ἂν καὶ ἀντίθετης προέλευσης: «...ἐπέτυχον νὰ δεισιδύσουν στοιχεῖα ἐπικίνδυνα καὶ τινες κομμουνισταὶ (κατ' ἐντολὴν ἀσφαλῶς τῶν ἀρχηγῶν των)»...

«ενιαία» δράση των ταγμάτων. Κάτω απ' αυτήν την κοινή ετικέττα όλες οι διαφοροποιήσεις γρήγορα έχαναν την σημασία τους: Όσα μέλη των Τ.Α. δέν συμμορφώνονται με τις έκκλησεις και προειδοποιήσεις των συμμαχικών αρχών (συμπεριλαμβανομένων της κυβέρνησης Καΐρου και ιδίως των αντιστασιακών οργανώσεων) νά αυτομολήσουν, χάνουν την ευκαιρία ν' απαγκιστρωθούν έγκαιρα. Αυτή ή άποκοπή του δρόμου έπιστροφής, ή έξάλειψη κάθε ίχνους διαφοροποίησης ήταν και ή δεδηλωμένη πρόθεση των αρχών κατοχής.

Πράγματι, ό Στρατιωτικός Διοικητής Έλλάδας Alexander Löhr διευκρινίζει άπέναντι στον (άνήσυχο) Βούλγαρο συνάδελφό του ότι οι Γερμανοί θεωρούσαν την συγκρότηση των Τ.Α. κυρίως πολιτικό μέτρο, δηλαδή ως μέρος της έκστρατείας «καταπολέμησης του Κομμουνισμού, για την οποία ή άντικομμουνιστική μερίδα του έλληνικού πληθυσμού πρέπει νά χρησιμοποιηθεί πλήρως, γιά νά εκδηλωθει φανερά και γιά νά εξαναγκαστεί σε μιá άπροκάλυπτη έχθρότητα κατά της κομμουνιστικής μερίδας¹²».

Δέν χωράει άμφιβολία ότι σε γενικές γραμμές ή ναζιστική στρατηγική πέτυχε τον σκοπό της. Στα μάτια του πληθυσμού (βέβαια όχι μόνον της «κομμουνιστικής μερίδας») τά Τ.Α. γρήγορα ταυτίζονται με τους πάτρωνές τους. Και πάτρωνες δέν είναι τόσο οι τακτικές στρατιωτικές αρχές της Wehrmacht, αλλά κυρίως οι «νεκροκεφαλές» των SS, όνομαζόμενοι έτσι όχι μόνο λόγω των σχετικών διακριτικών σημάτων στο πηλίκιο... Παρόλο πού τά συχνά άνακοινωθέντα του «Άνωτάτου Άρχηγού των Ταγμάτων Άσφαλείας και της Άστυνομίας Έλλάδος» δέν έφεραν άλλη ύπογραφή, ήταν γνωστό ότι επρόκειτο άρχικά γιά τον ταξίαρχο των SS Jürgen Stroop¹³ («δήμιος του γκέττο της Βαρσοβίας») και μετά γιά τον στρατηγό Walter Schimana (Σιμάνα), πού και οι δυό μέσα στο περίπλοκο ναζιστικό ιεραρχικό σύστημα κατείχαν τó άξιωμα του «Άνωτέρου Άρχηγού των SS και της Άστυνομίας εις την Έλλάδα» (=AA SSA).

Σάν άπόρροια του μίσους και της περιφρόνησης της πλειοψηφίας του λαού και ιδίως των αντιστασιακών οργανώσεων¹⁴, γίνονται και οι

12. MA, φακ. 65027/4 (Πολεμικό Έμερολόγιο Τμήματος Στρατιάς «Ε»): καταχώριση 23.1.44.

13. Έφ. Άκρόπολις 17.10.43. Σχετικά με τó Stroop, βλ. Kazimierz Moczarski, *Gespräche mit dem Henker*, Düsseldorf 1978.

14. Ήδη πριν άπό την μαζική συγκρότηση των Τ.Α. π.χ. ό Άρης Βελουχιώτης είχε διακηρύξει δημόσια: «...Άνισχυώς ύπάρχουν και κακοί Έλληνες οι όποιοι θά προτιμούσαν νά μείνουμε στην ύποδούλωση... Έναντίον αυτών πρέπει νά βάλουμε με χίλιες φορές μεγαλύτερη λύσσα άπ' όση έχουμε έναντίον των κατακτητών.» [Μπροσούρα: *Η Α' Πανθεσσαλική Συνδιάσκεψη των Άνταρτών του Ε.Λ.Α.Σ.: Για τή Λευτεριά, την Λαοκρατία*. Έκδ. Έλευθερης Έλλάδας, [1943], σ. 11].

ἀντιδράσεις τῶν Τ. Α. ὀλοένα πιὸ ἔντονες. Προβαίνουν καὶ μὲ δική τους πρωτοβουλία σὲ ἐκτελέσεις ὁμήρων¹⁵ καὶ ἐπικρίνουν φιλικὰ τοὺς Γερμανοὺς πῶς δὲν εἶναι ἀρκετὰ αὐστηροὶ ἀπέναντι στοὺς αἰχμαλώτους «κομμουνιστές». Γι' αὐτὸ προθυμοποιοῦνται ν' ἀναλάβουν οἱ ἴδιοι «ἀποτελεσματικότερα» τὴν ἀνάκριση¹⁶.

Στὸ ἴδιο πνεῦμα ὁ ἀρχηγὸς τῶν Τ. Α. στὴν Πελοπόννησο, συνταγματάρχης Διον. Παπαδόγγονας, παρακαλεῖ ἐπίμονα τὴν γερμανικὴ στρατιωτικὴ ἡγεσία *«νὰ μὴν ἀφήνουν πλέον ἐλεύθερα οἱ κομμουνιστοὺς ἐκεῖνα τὰ ὑποκείμενα ποὺ εἶχαν συλληφθεῖ ἀπ' τοὺς ἄνδρες του»*. Ὁ ἴδιος καταγγέλλει τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Διεθνoῦς Ἑρυθροῦ Σταυροῦ (ΔΕΣ), ὅτι τροφοδοτοῦν λαθραῖα τοὺς *«συμμορῖτες»*¹⁷, καὶ ἐν γένει τὰ Τ.Α. κωλυσιεργοῦν σοβαρὰ τὸ φιλανθρωπικὸ ἔργο τοῦ ΔΕΣ, ποὺ συνήθως τὸ σέβεται ἀκόμα ὁ ἴδιος ὁ Schimana¹⁸!

Μὲ βάση τέτοια συμβάντα οἱ ἐπικριτὲς τῶν Τ. Α. τὰ θεωροῦν βασιλικότερα τοῦ βασιλέως, ἢ —στὴν γλῶσσα τοῦ ΕΑΜ— *«κτῆρη, χειρότερα ἀπὸ τοὺς δασκάλους τους»*¹⁹.

Ἐντίθετα, οἱ ὑποστηρικτὲς ἐπιμένουν ὅτι ὁ «ἐθνικὸς ἀγὼν» τῶν Ταγματῶν μόνον φαινομενικὰ συνέπιπτε μὲ τὶς ἀντίστοιχες γερμανικὲς ἐπιχειρήσεις, ἐνῶ στὴν οὐσία εἶχε ὀργάνωση καὶ κατεύθυνση ἀνεξάρτητη, μὲ ιδιαίτερους πατριωτικοὺς στόχους, οἱ ὁποῖοι μακροπρόθεσμα συγκροοῦνταν μὲ τὶς προθέσεις τῶν κατακτητῶν. Κατὰ τὴν ἐκδοχὴν αὐτὴν τὰ Τ.Α. δὲν σκόπευαν ἀπλῶς νὰ διασφαλίσουν ἐν ὀνόματι τῶν *«νομίμων»* ἀρχῶν «ἡσυχία καὶ τάξη» κατὰ τὴν ἀποχώρηση τῶν στρατευμάτων κατοχῆς, ἀλλὰ μ' ἔμφαση ἀναφέρεται μάλιστα καὶ ἡ ὕπαρξη συγκεκριμένων σχεδίων ὥστε νὰ στρέψουν τὰ γερμανικὰ ὄπλα ἐναντίον τῶν προμηθευτῶν τους σὲ περίπτωση συμμαχικῆς ἀπόβασης²⁰!

Ὡστόσο, οἱ πηγὲς δὲν ἀφήνουν ἀμφιβολία, ὅτι τέτοια μεταστροφή *«ἐν τῇ καταλλήλῳ στιγμή»* δὲν ἔγινε ποθενά καὶ ποτέ, καὶ δὲν λήφθηκε σοβαρὰ ὑπόψη οὔτε κἀν κατὰ τὴν γερμανικὴ ἀποχώρηση.

Ἄλλὰ καὶ προηγουμένως ἡ διατυμπανιζόμενη «ἀνεξαρτησία δράσεως» συνήθως περιοριζόταν στὴν ἔνταση (δηλαδὴ κατὰ περίπτωση σκληρό-

15. ἐφ. *Καθημερινή* 30.4.44. NARS, Rg 226: 83476.

16. ΜΑ, φακ. 54960/2, φύλλο 81. φακ. 54960/5:Führungsstab Fröch, ἔκθεση 23.6.44. Erich von Stering, γράμμα 7.6.70. κ.ἄ.

17. ΜΑ, φακ. RH 19 XI/10: WB 2326.

18. UDS (Utrikesdepartementet Stockholm = ὑπ. ἐξ/κῶν Σουηδίας), φακ. Grek-landshjlpn, Allmänt VI: Ἐκθεση Sandström, 22.11.44.

19. Χατζῆς, Γ', σ. 97.

20. NARS, Rg 226: 64332. Σταυρογιαννόπουλος, σ. 28-29, 66-67. Χατζῆς, Γ', σ. 37. Διονύσιος Μπενετῆτος, *Τὸ Χρονικὸ τῆς κατοχῆς 1941—1944*, Ἀθήνα 1963, σ. 203-204, σ. 269-270. Παρόμοιες θέσεις συναντᾶει κανεὶς καὶ στὸν σημερινὸ πολιτικὸ διάλογο

τερης ή —κάποτε— και ήπιότερης διεξαγωγής) του «άντισυμμοριακού αγώνα». Ἀπόδειξη του αντίθετου δέν εἶναι οὔτε οἱ συχνά ἀναφερόμενες «φιλοβρετανικές ἐκδηλώσεις» τῶν Τ.Α., παρόλο πού εἶναι γεγονός ὅτι οἱ «άντικομμουνιστές ἐθελοντές» ἀπεγνωσμένα προσπαθοῦσαν νά πείσουν τόν δυσκολόπιστο πληθυσμό ὅτι ἡ «σταυροφορία» τους ἔχαιρε καί τῆς —τουλάχιστον— σιωπηλῆς ὑποστήριξης τῶν Ἀγγλοαμερικάνων²¹.

Στήν πραγματικότητα, οἱ ἐπανειλημμένες προσπάθειες στελεχῶν τῶν Ταγμάτων νά γίνει ἀληθινός αὐτός ὁ ἰσχυρισμός δέν εἶχαν παρά ἐλάχιστας πρακτικές ἐπιπτώσεις²², καί ἔτσι ἐλάχιστα ἐνοχλοῦσαν τοὺς κατακτητές²³. Ἐκεῖνο πού κυρίως ἐνδιέφερε τοὺς Γερμανοὺς ἦταν ἡ ἱκανο-

21. NARS, Rg 226: 72935, 83476, 92920. Κώστας Κουβαράς, *O.S.S. με τήν Κεντρική τοῦ E.A.M.*, Ἀθήνα 1976, σ. 43, 97, 103 (=ἡμερολόγιο 15.5, 14.7., 21.7.44).

22. Π.χ. μερικές φορές προειδοποιήθηκαν Βρετανοί ἀξ/κοί γιά ἐπικείμενες γερμανικές ἐπιθέσεις. Ἐς σημειωθεῖ ἐπίσης ὅτι ἀκόμα ὁ ἴδιος ὁ Δ. Παπαδόγγονας ἔστειλε τόν Μάρτη τοῦ 1944 ἀπολογητική ἔκθεση στήν Μέση Ἀνατολή (PRO [=Public Record Office, London], φακ. F. O. 371/43689: R 10713).

Οἱ Βρετανοί βέβαια ὑπογράμμιζαν συχνά πῶς οἱ ἄνδρες τῶν Τ. Α. δέν θά μπορούσαν νά τῶχουν «δίπορτο» καί θάπρεπε νά διαλέξουν. Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά τουλάχιστον στά ἔγγραφα συναντάει κανείς ἄρκετά συχνά κάποια ἀγγλική «κατανόηση» γιά τά μέλη τῶν Ταγμάτων. Καί ιδιαίτερα στήν Πελοπόννησο, ὅπου οἱ σχέσεις τῶν τοπικῶν βρετ. ἀξιωματοῦχων μέ τὸ ΕΑΜ-ΕΛΑΣ ἦταν σχεδόν πάντοτε τεταμένες, παρατηρήθηκαν καί οἱ πιό πολλές «δοσοληψίες» μέ τά Τ.Α. Τὸ ἂν ἦ πόσο τὸ ἀναφερόμενο πνεῦμα ἀνεκτικότητας συνέβαλε γενικότερα στήν διαμόρφωση καί ἐφαρμογή τῆς βρετανικῆς πολιτικῆς, ἀποτελεῖ ἓνα ἐπίμαχο ζήτημα πού χρειάζεται περαιτέρω διελεύκανση. Θά ἀποτελέσει ὁμως θέμα ἄλλης μελέτης.

23. Ἐς σημειωθεῖ ὅτι ὁ Δ. Παπαδόγγονας συχνά ἐκφράζει (πρὸς τόν Αὐστριακὸ σύνδεσμο ταγματάρχη Roys) τήν «μεγάλη λύπη» του, ὅτι Ἕλληνοι καί Γερμανοί δέν μπορούσαν νά συμφωνήσουν. Συμμερίζεται δηλαδή τὸ ὄνειρο τῆς ἀγγλο-γερμανικῆς προσέγγισης πού τὸ κάνουν σχεδόν ὅλοι οἱ δοσίλογοι. Ἀφοῦ αὐτὸ ὁμως δέν ἦταν ἐφικτό, ὁ Παπαδόγγονας πράγματι — ὅπως ἐπιβεβαιώνει ὁ Roys — ἐνημερώνει τοὺς Γερμανοὺς ὅτι τά τμήματά του — σὰν «οὐδέτερα» — δέν θά ἐμάχοντο κατὰ τυχόν βρετανικῶν ἀποβατικῶν δυνάμεων. Ἀλλά *γι' αὐτὸ ἔτσι κι' ἄλλιως δέν ὑπῆρχε ἀνάγκη*, ὅπως σχολιάζει πάλιν ὁ σύνδεσμος (J. Roys, γράμμα 20.10.71).

Πραγματικά ὁ ἴδιος ὁ Χίτλερ ἐνέκρινε ἀπὸ τὸ 1943 τήν συγκρότηση τῶν Τ.Α., μέ τήν προϋπόθεση μόνο ὅτι *«δέν θά ἐχρησιμοποιοῦντο κατὰ τῶν Ἀγγλοσάξωνων»* (ΜΑ, φακ. 44058/1: φύλλο 55. φακ. 65027/3: φύλλο 384 [12.11.43]).

Ἀργότερα οἱ συστηματικά διαδιδόμενες φήμες περὶ βρετανικῆς ἐπιδοκίμασίας τῶν Τ. Α. συνέπιπταν καί μέ ὀρισμένες ἐνέργειες τῶν Γερμανῶν, πού ἐπίσης ἀποσκοποῦσαν στήν πλήρη ρήξη μεταξύ ΕΑΜ καί Καίφρου, καθὼς καί στό γενικὸ ἀποπροσανατολισμὸ τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ (συνέντευξη v. Lenthe. Arthur Edmonds, *With Greek Guerrillas*, ἀδημοσίευτες ἀναμνήσεις, σ. 176, 196. κ.ἄ.).

Μόνον, ὅταν μερικά ἀνώτατα στελέχη, σὰν τὸ Βασ. Ντερτιλῆ, Διοικητὴ τῶν Εὐζώνων, παρατράβηξαν τὸ σχοινὶ τῶν ἀγγλικῶν ἐπαφῶν, ἀντέδρασαν οἱ κατακτητὲς χολερικά καί τοὺς ἔθεσαν *«προληπτικά»* ὑπὸ κράτηση (ΜΑ, φακ. 54961/2: LXVIII, Α.Κ. Ic, ἡμερήσια ἀναφορά 19.5.44. φακ. 54961/1: LXVIII. Α.Κ., Ic, Ντ. 3500/44g 10.6.44).

ποιητική εκπλήρωση τῆς μοναδικῆς ἀποστολῆς ποῦ εἶχαν ἀναθέσει στοὺς δοσίλογους σχηματισμούς, δηλαδή ἡ ἀποφασιστικὴ καταπολέμηση ἐκείνων τῶν συμπατριωτῶν τους ποῦ κατὰ κάποιον τρόπο ἔδειχναν «κομμουνιστικὴ» δράση.

Πρὸς αὐτὴ τὴν κατεῦθυνση ἡ περίφημη «*ἔνοπλη ἀδελφосύνη*» κατακτητῶν καὶ συνεργατῶν φαινόταν πράγματι ζηλευτὴ. Μιὰ ἀπ' τὶς πιὸ προφανεῖς ἐνδείξεις ἦταν ἐκεῖνο τὸ περίφημο ἀνακοινωθὲν τοῦ συν/χη Χαρ. Παπαθανασόπουλου, ἀνώτατου στελέχους τοῦ ΕΔΕΣ καὶ μετέπειτα ἀρχηγοῦ Τ.Α. Χαλκίδας, καταγράφοντας τὶς ἀπώλειές του μετὰ ἀπὸ σύγκρουση μὲ τὸν ΕΛΑΣ: «...*ἐκ τῶν ἡμετέρων εἰς Γερμανός*»²⁴...

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ ἴδια ἡ ἐξέλιξη τῶν γεγονότων δύσκολα προσφέρει ἀποδεικτικὰ στοιχεῖα ὑπὲρ τῶν παραπάνω ἀπολογητικῶν ἰσχυρισμῶν περὶ «ἀνεξαρτησίας», πρέπει ν' ἀναζητηθεῖ ἄλλοῦ πρόσβαση στὸ ἀποφασιστικὸ ἐρώτημα, ποιανῶν συμφέροντα ὑπηρετοῦσαν ἐκεῖνοι οἱ ἐθελοντὲς σὰν σύνολο: τοῦ κατατρεγμένου ἑλληνικοῦ λαοῦ ἢ τῶν ξένων δυναστῶν του. Τὸ 1943/44 ἀντικειμενικὰ μόνον ἓνα ἀπ' τὰ δύο ἦταν ταυτόχρονα δυνατό. Μιὰ ταύτιση τῶν συμφερόντων μονάχα οἱ πιὸ φανατικοὶ προπαγανδιστὲς τῆς «Νέας Τάξης πραγμάτων» μπορούσαν νὰ τὴν διακηρύσσουν...

Οἱ ἴδιοι οἱ Γερμανοὶ στὴν μεταξὺ τους ἐμπιστευτικὴ ἀλληλογραφία ἔκαναν πάντοτε διάκριση ἀνάμεσα στὰ διαφορετικὰ συμφέροντα. Ἐναφέραμε πρὶν σὲ τί ἀποσκοποῦσε ἡ πρωτοβουλία τῆς συγκρότησης τῶν Τ.Α.: στὴν διαίρεση τῶν Ἑλλήνων (σὲ «καλοὺς» καὶ «κακοὺς»), ὥστε ν' ἀντιμετωπιστεῖ κάτω ἀπ' τὴν ἐτικέττα τοῦ ἀντικομμουνισμοῦ ἀποτελεσματικότερα, δηλ. αἱματηρά, ἢ πιὸ ἀνήσυχη μερίδα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, καὶ ἔτσι «*νὰ διασωθεῖ γερμανικὸ αἷμα*».²⁵

Αὐτὴ ἡ ὡς τώρα ἄγνωστη ὁμολογία—ἄγνωστη τουλάχιστον σ' αὐτὴ τὴ δεδηλωμένη μορφή—ἀποτελεῖ ἀναμφίβολα σημαντικό στοιχεῖο γιὰ τὴν ἐκτίμηση τοῦ ρόλου τῶν Τ.Α., δὲν ἐπαρκεῖ ὁμως. Βασικὸ κριτήριον πρέπει νὰ εἶναι, ἂν ἢ σὲ ποῖο βαθμὸ οἱ ἴδιοι οἱ κατακτητὲς μετὰ ἀπὸ συνεχῆ ἄγρυπνη παρακολούθηση διαπίστωναν μιὰ ἐπιτυχία στὶς προθέσεις τους. Ἰδιαιτέρο ἐνδιαφέρον παρουσιάζει φυσικὰ ἡ ἐκτίμηση τῶν ἐθελοντῶν ἀπὸ τὶς ἄμεσα προϊσταμένες ἀρχές (SS, SD)—καὶ αὐτὸ μάλιστα πρὸς τὸ τέλος τῆς κατοχῆς καθὼς καὶ μετὰ, ὅταν οἱ Γερμανοὶ ἦταν ἤδη σὲ θέση νὰ κρίνουν πιὸ νηφάλια καὶ συνοπτικὰ τὸν ὅλο δεσμό μὲ τοὺς (πρῶην) συνεργάτες τους.

24. Μπενετᾶτος, σ. 270. κ.ἄ. Φυσικὰ δὲν ἐπρόκειτο ἐδῶ γιὰ ξεχωριστὴ περίπτωση, ἄλλωστε ἡ ἴδια ὁρολογία χρησιμοποιήθηκε καὶ στὶς γερμανικὲς πηγές (βλ. ἔγγραφο 3, κεφ. 5).

25. ΜΑ, φακ. 65027/3: ἡμερολογιακὴ καταχώρηση 5.11.43. MoczarSKI, σ. 294. βλ. καὶ ὑποσημείωση 12.

Μ' αὐτὸ τὸ σκεπτικὸ παρουσιάζουμε ἔδῳ τρία — ὡς τώρα ἄγνωστα — ἔγγραφα ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸ τῶν SS, Heinrich Himmler, καὶ τὸν τοποτηρητὴ του στὴν Ἑλλάδα, ἀντιστράτηγο Schimana²⁶. Τὸ ἕνα κείμενο πάντως, σὰν ἀπάντηση τοῦ Χίμμερ σὲ συγχαρητήριο τηλεγράφημα τοῦ Δ. Παπαδόγγονα, καθιστᾷ ἀναγκαῖα τὴν ἀναδημοσίευση τοῦ σχετικοῦ τηλεγραφήματος, ποὺ πρωτοδημοσιεύθηκε στὸν κατοχικὸ τύπο²⁷ μετὰ τὴν ἀποτυχημένη ἀπόπειρα κατὰ τοῦ Χίτλερ.

Κατὰ τὰ ἄλλα, θεωρῶ τὰ ἴδια αὐτὰ τὰ ντοκουμέντα τόσο εὐγλωττα, ὥστε νὰ περιτεύει κάθε περαιτέρω σχολιασμός.

---

26. *Κείμενο Β'*: BA (Bundesarchiv Koblenz = Ὁμοσπονδιακὸ Ἄρχειο Δυτ. Γερμανίας): φακ. NS 19/320: 35/79/44g, 2.8.44.

Κείμενο Γ': BA, φακ. NS 19/320: Kommandostab RF-SS, 2.11.44

Κείμενο Δ': BDC (Berlin Document Center), ἀτομικὸς φάκελος Walter Schimana,

27. *Κείμενο Α'*: ἐφ. Καθημερινή, 27.7.44.

184
U n s c h r e i b e n

Reichsminister des Innern
50
21. 12. 44
348/44

An
Höheren μ - und Polizeiführer Griechenland
 μ -Gruppenführer Schimana

Ελληνικά

Ich bitte, folgendes FS weiterzugeben an Oberst
Papadongonas :

"Lieber Oberst Papadongonas!

Der Führer hat die Kundgebung von Ihnen und den 5 000
Offizieren und Männern der griechischen Freiwilligen-Abt.
des Peloponnes und des Großteiles der Bevölkerung des
Peloponnes erhalten und sich von Herzen darüber freut.
Der Führer läßt Ihnen allen seinen Dank und seine Liebe
übermitteln.

Heil Hitler!
gez.: H. Himmler
Reichsführer-
Reichsminister des Innern"

Zusatz für μ -Gruppenführer Schimana!

Ich habe mit General W i n t e r bereits darüber ge-
sprochen, daß er mit allen Mitteln dafür sorgen müsse,
den braven/griechischen Freiwilligen-Abt. bessere und
stärkere Waffen zuzuführen. Ich bitte Sie, sich darum
zu bemühen.

Ihr
gez.: H. Himmler

2.8.1944 RF/M.

2. μ -Obergruppenführer B e r g e r

durchschriftlich mit der Bitte um Kenntnisnahme übersandt.

 μ -Hauptstadt

Κείμενο Β'

Der Reichsführer-**W**

Feld-Kommandostelle, den 11. Nov. 1944.

RF/Lr. 22/143/144 -off.

An
W-Gruppenführer und Generalleutnant der
Waffen-**W** Schimans

Lieber Schimans!

Nach Abschluss Ihrer Tätigkeit als
Höherer W- und Polizeiführer in Griechenland spreche
ich Ihnen meine volle Anerkennung und meinen Dank für
Ihre Tätigkeit in Griechenland aus. Insbesondere spreche
ich Ihnen meine Anerkennung dafür aus, dass Sie es ver-
standen haben, die aufbau- und ordnungswilligen Elemente
des griechischen Volkes in den griechischen Freiwilligen-
und Evzonen-Verbänden zu organisieren und bis zum letzten
Tage in treuester Gemeinschaft mit unseren deutschen Ver-
bänden im Kampf gegen die bolschewistischen Verschwörer
zu führen.

Heil Hitler!

Ihr
getreuer
gez. H. Himmler.

An den
Chef des W-Personalhauptamtes, Berlin

durchschriftlich mit der Bitte um Kenntnissnahme und
Beifügung zur Personalakte übersandt.

W-Standartenführer.

Κσιμενο Δ'

ΚΕΙΜΕΝΑ

Α'

Βερολίνον. — Καθ' ἃ μεταδίδεται ἐξ Ἀθηνῶν ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἐλληνικῶν ἐθελοντικῶν σχηματισμῶν τῆς Πελοποννήσου συνταγματάρχης Παπαδόγκωνας ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Φύρερ ἐπὶ τῇ διασώσει του τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα : «Οἱ 5.000 ἀξιωματικοὶ καὶ ἄνδρες τῶν ἐλληνικῶν ἐθελοντικῶν τμημάτων τῆς Πελοποννήσου μὲ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Πελοποννήσου ὕψισθεν αὐτῶν, ἐκφράζουν τὴν βαθυτάτην ἀγανάκτησίν των διὰ τὴν ἐναντίον σας ἀπόπειραν σχεδιασθεῖσαν καὶ ἐπιχειρηθεῖσαν ὑπὸ ὀποκειμένων, τὰ ὅποια δὲν ἤθελαν νὰ ἀναγνωρίσουν τὴν ἀναγκαιότητα τοῦ ἀγῶνος κατὰ τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ τῶν πλουτοκρατῶν συνεργατῶν του. Ἐκφράζουν τὴν χαρὰν των διὰ τὴν θαυμαστὴν διάσωσίν σας καὶ κλίνουν μὲ εὐγνωμοσύνην τὸ γόνυ ἐνώπιον τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ ὅστις ἤπλωσε προστατευτικὴν χεῖρα ἐπάνω ἀπὸ τὴν ζωὴν σας διὰ νὰ σᾶς διαφυλάξῃ εἰς τὸ γερμανικὸν ἔθνος καὶ εἰς τὴν ἐν τῷ ἀγῶνι κατὰ τῆς κομμουνιστικῆς πανώλους ἠνωμένην Εὐρώπην. Διὰ τοὺς Ἕλληνας ἐθελοντὰς τῆς Πελοποννήσου ἢ ἔνδειξις αὐτῆ εἶνε μία παρόρμησις ὅπως συνεχίσουν δι' ὄλων τῶν δυνάμεων μέχρις ἐσχάτων τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν ξένων πρὸς τὴν χώραν μπολσεβικικῶν ὀρδῶν ἐν Ἑλλάδι. Ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ἀρχαίας Σπάρτης, ἐκ τῆς ὁποίας προῆλθεν ἡ δρᾶξ τῶν ἡρώων τοῦ Λεωνίδου, ἢ ὅποια ἔσωσε τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμόν, ὑφοῦται ἡ προσεχὴ μας «Κέριε, διαφύλασσε τὸν Φύρερ !»

Β'

Τηλεγράφημα

Ἀπόρητο

Πρὸς τὸν Ἀνώτερον Ἀρχηγὸν τῶν SS καὶ τῆς Ἀστυνομίας στὴν Ἑλλάδα, ὀμαδάρχη¹ τῶν SS, Schimana.

Παρακαλῶ, διαβιβάσατε τὸ ἀκόλουθο τηλεγράφημα στὸν Συν/ρχη Παναδόγκωνα :

---

1. Δὲν πρέπει νὰ συγχέεται μὲ τὸ ὀμώνυμο χαμηλὸ βαθμὸ τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ. Τὰ SS εἶχαν δικὸν τους ξεχωριστὸ ἱεραρχικὸ σύστημα. Ὁ «ὀμαδάρχης» π.χ. ἀντιστοιχοῦσε στὸν βαθμὸ τοῦ ἀντιστρατήγου, τὸν ὁποῖο ὁ κάτοχός του συνήθως ἔφερε ταυτόχρονα. Ἡ προαγωγὴ τοῦ βαθμοῦ στὰ SS ἦταν ὅμας ἢ σημαντικότερη καὶ συνεπῶς ἦρθε πρώτη. Ἡ ἀναπροσαρμογὴ τοῦ «τακτικοῦ» βαθμοῦ καθυστεροῦσε καμμία φορά, (π.χ. ὁ ἦδη ὀμαδάρχης Schimana ἔμεινε γιὰ κάποιον διάστημα ὑποστράτηγος).

ἰ' Αγαπητὲ Συνταγματάρχα Παπαδόγκωνα!

Ὁ Φύρερ ἔλαβε τὸ μήνυμα ἀπὸ σᾶς καὶ τοὺς 5.000 ἀξιωματικοὺς καὶ ἄνδρες τῶν Ἑλληνικῶν τμημάτων ἐθελοντῶν τῆς Πελοποννήσου καθὼς καὶ τοῦ μεγαλύτερου μέρους τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Πελοποννήσου καὶ χάθηκε μὲ ὅλη τὴν τήν καρδιά γι' αὐτό.

Ὁ Φύρερ διαβιβάζει σ' ὅλους ἐσᾶς τὶς εὐχαριστίες καὶ τοὺς χαιρετισμούς του.

Χάλ Χίτλερ!

Ἐπογραφή: Χ. Χίμμερ

Ἀρχηγὸς SS τοῦ Ράιχ

Ἐπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν τοῦ Ράιχ»

Συμπλήρωμα γιὰ τὸν SS-ὀμαδάρχη Schimana:

Ἐμίλησα ἤδη μὲ τὸν στρατηγὸν Winter² ὅτι πρέπει νὰ φροντίσει μὲ ὅλα τὰ μέσα ὥστε τὰ πιστὰ καὶ γενναῖα [brav] τμήματα τῶν Ἑλλήνων ἐθελοντῶν νὰ ἐφοδιαστοῦν μὲ καλύτερα καὶ ἀποτελεσματικώτερα ὅπλα. Σᾶς παρακαλῶ, νὰ φροντίσετε γι' αὐτό.

Δικός σας

Ἐπογραφή: Χ. Χίμμερ

2.8.1944

Πρὸς ἀρχιομαδάρχη³ τῶν SS Berger ἐστάλη ἀντίγραφο μὲ τήν παράκληση γιὰ ἐνημέρωση.

Γ'

Γεν. Ἐπιτελεῖο τοῦ Ἀρχηγοῦ SS τοῦ Ράιχ

Ἐδρα Ἐπιτελείου, 2.11.44

Ἀπόσπασμα ἀπὸ τήν ἐκθεση τοῦ Ἀρχηγοῦ SS καὶ Ἀστυνομίας σχετικὰ μὲ τήν χρησιμοποίηση Ἀστυνομικῶν Δυνάμεων στὴν Ἑλλάδα.

1. Κατάσταση:

Οἱ συνθῆκες γιὰ δράση στὴν Ἑλλάδα δὲν ἦσαν ἐνοικίες γιὰ τοὺς ἐξῆς λόγους:

2. August Winter, ἐπιτελάρχης Τμήματος Στρατιάς «Ε» (Ἑλλάδας), Αὐγούστος '43 - Μάρτης '44, ἐπιτελάρχης Τμήματος Στρατιάς «F» (Βαλκανίων) Μάρτης - Σεπτέμβρης '44.

3. Ὁ ἀνώτερος βαθμὸς στὴν ἱεραρχία τῶν SS — μετὰ, φυσικά, ἀπὸ τὸν «ἀρχηγὸ» Χίμμερ.

α) Ἡ ὀργάνωση τῆς Ἑλληνικῆς Ἀστυνομίας καὶ τῆς Χωροφυλακῆς εἶχε ὑποστῆ μεγάλο πλήγμα λόγω τοῦ ἀφοπλισμοῦ ἀπὸ τὰ Ἰταλικά στρατεύματα κατοχῆς.

β) Οἱ Ἰταλικὲς ἀρχὲς κατοχῆς δὲν εἶχαν λάβει κανένα μέτρο ἐναντίον τῶν συμπτωμάτων κατάρρευσης τῆς οἰκονομίας.

γ) Σὰν ἐπακόλουθο αὐτῆς τῆς κατάστασης καὶ τῶν ἐσωτερικῶν πολιτικῶν συνθηκῶν τῆς χώρας μπόρεσαν νὰ ἀναπτυχθοῦν ὁ κομμουνισμὸς στὶς πόλεις καὶ ὁ συμμοριτισμὸς στὰ βουνά. Κατ' αὐτῶν πάλιν δὲν πάθησαν ἔγκαιρα — ἀλλ' οὔτε ἀρκετὰ ριζικά — μέτρα.

2. Διαθέσιμες μάχιμες δυνάμεις καὶ καθήκοντα.

Πρὸς ἐκπλήρωση τῶν τεθέντων καθηκόντων ὑπῆρχαν οἱ ἐξῆς διαθέσιμες δυνάμεις: Γιὰ τὴν καταπολέμηση τῶν συμμοριῶν καὶ τῶν δολιοφθορῶν:

18ον Σύνταγμα Ὀρεινῶν Καταδρομῶν τῆς Ἀστυνομίας SS, Ἀστυνομικὴ Μοίρα Ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ SS

I - III (Γερμανο - Ἰταλικά) Ἀστυνομικὰ Τάγματα Ἐθελοντῶν⁴

Γιὰ τὴν καταπολέμηση τοῦ Κομμουνισμοῦ:

Δυνάμεις τοῦ Διοικητῆ τῆς Ἀστυνομίας Ἀσφάλειας καὶ τῆς εἰδικῆς Ὑπηρεσίας Ἀσφάλειας⁵. Ἐπειδὴ αὐτὲς οἱ δυνάμεις δὲν ἐπαρκοῦσαν γιὰ τὴν ἐκπλήρωση τῶν καθηκόντων, πάθησαν τ' ἀκόλουθα μέτρα γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῶν δυνάμεών μας.

α) Ἀναδιοργάνωση τῆς Ἑλληνικῆς Ἀστυνομίας καὶ τῆς Χωροφυλακῆς σὲ μία συνολικὴ δύναμη ἀπὸ 1.741 ἀξ/κοὺς, 557 ἀνθωσπαστές, 15.913 ὑπαξ/κοὺς καὶ ἄνδρες.

Τὸ ἐποικοδομητικὸ ἔργο ἀφοροῦσε τὴν συγκρότηση καὶ ἐν μέρει ἀναδιάρθρωση, τὸν ἐπανεξοπλισμὸ, τὴν ἐκπαίδευση καὶ χρησιμοποίησι σὲ ἐπιχειρήσεις.

Τελικὴ ἐκτίμηση: Ἡ ἡσυχία καὶ τάξη διατηρήθηκαν γενικὰ σὲ ἱκανοποιητικὸ βαθμὸ.

β) Συγκρότηση τμημάτων Ἑλλήνων Ἐθελοντῶν σὲ μία συνολικὴ δύναμη ἀπὸ 16.625 ἀξ/κοὺς, ὑπαξ/κοὺς καὶ ἄνδρες.

Χρησιμοποιήθηκαν:

4. Αὐτὰ τὰ τάγματα ἀποτελοῦνταν ἀπὸ φασίστες Ἰταλοὺς ποὺ ἀποδέχτηκαν τὴν ἐνοπλὴ συνεργασία μὲ τοὺς Γερμανοὺς καὶ μετὰ τὴν ἰταλικὴ συνθηκολόγησι, ἦταν ὅμως γιὰ εὐνόητους λόγους, πάντα «πλαισιωμένοι» ἀπὸ ἔμπειρους Γερμανοὺς στρατιωτικοὺς.

5. Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des Sicherheitsdienstes («BdS und SD»). Διοικητὴς ἦταν ὁ συντ/χης Walter Blume, στὸν ὁποῖο ὑπάγονταν μεταξὺ ἄλλων τὸ ἀνακριτικὸ «ἀντρο» στὴν ὁδὸ Μέρλιν, καθὼς καὶ τὸ στρατόπεδο Χαϊδαρίου.

αα) στην Μακεδονία	3 τμήματα «Werner» ⁶
	10 τμήματα έθελοντών
ββ) στην Κεντρική Ελλάδα	2 » »
γγ) στην ΝΑ Ελλάδα	2 » »
δδ) στην Πελοπόννησο	5 » »

Τελική εκτίμηση : Τα τμήματα Έλλήνων Έθελοντών ήταν πολύτιμες βοηθητικές μονάδες στην ενεργή καταπολέμηση των συμμοριών.

γ) Συγκρότηση των Εθζωνικών Τμημάτων (σε άγαστη σύμπνοια με την έλλ. κυβέρνηση⁷) σε συνολική δύναμη από 532 άξ)κούς, 656 ύπαξ)κούς και 4.537 άνδρες.

Τελική εκτίμηση : Τα Εθζωνικά τμήματα πολέμησαν τον Κομμουνισμό και τις συμμορίες του ΕΛΑΣ με αξιοσημείωτη επιτυχία.

3. Οργάνωση Αστυνομίας

Ένώ αρχικά υπήρχαν μόνο 5 περιφερειακές διοικήσεις των SS και της Αστυνομίας, ο αριθμός αυτός αδιάβηκε σε 7 KdO⁸—περιοχές λόγω της έσωτερικής [έλλ.] πολιτικής δομής και των νησιωτικών μονάδων :

KdO—περιοχές: Μακεδονία	Έδρα διοίκησης: Θεσσαλονίκη
Θεσσαλία	Λάρισα
Β. Ήπειρος	Ίωάννινα
Ν. Ήπειρος	Άργόλινο
Βοιωτία	Λιβαδιά
Άττική	Άθήνα
Πελοπόννησος	Κόρινθος

Για μια πιο συντονισμένη καθοδήγηση των Έλληνικών έθελοντικών τμημάτων είχαν διοριστεί :

στην Μακεδονία ο Διοικητής του Βορείου Συγκροτήματος
στην Πελοπόννησο ο Διοικητής του Νοτίου Συγκροτήματος

4. Αποχώρηση :

Την 5.10.[44] ή άπηρεσία του AASSA καθώς και του Διοικητή της Αστυνομίας Τάξεως προς Θεσσαλονίκη.

Το 18ον Σύνταγμα Όρ. Καταδρομών της Αστυνομίας SS καθώς και η Αστυνομική Μοίρα Όρειβ. Πυροβολικού SS προς την περιοχή Βελιγρα-

6. Τα τμήματα αυτά άποτελούνταν κυρίως από σλαβοφώνους Μακεδόνες («Κομιτατζήδες»). Η όνομασία βγήκε από το μικρό όνομα του διοικητή τους Werner Heyde.

7. Πρόκειται έδώ φυσικά για την κυβέρνηση του Ί. Ράλλη.

8. KdO = Kommandantur der Ordnungspolizei [Διοίκηση της Αστυνομίας Τάξεως]. Ο άνωτερος διοικητής ήταν ο συν/χης (κατόπιν ύποστράτηγος) Hermann Franz, που ύπαγόταν όμως στον εκάστοτε «AASSA».

δίου, *ὑπόλοιπες μονάδες καὶ KdO—ὑπηρεσίες κατ' ἀρχὰς πρὸς τὴν [Γιουγκ.] Μακεδονία (γιὰ καθήκοντα περιφρούρησης) ὑπὸ τὴν διαταγὴν τοῦ AASSA Σερβίας. Ἐπιτελεῖα καὶ ὑπηρεσίες μετὰ τὴν ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὸν μακεδονικὸ χῶρο μετατέθηκαν στὶς νέες ἔδρες τους.*

5. Ἀπώλειες καὶ λάφυρα⁹ στὸ χρονικὸ διάστημα ἀπὸ 1.9.43 μέχρι 1.9.44:

Ἡμέτερες ἀπώλειες: ¹⁰	Νεκροὶ	τραυματίες	ἀγνοοῦμενοι
Γερμανοὶ	7/62	9/130	2/168
Ἴταλοὶ	0/23	4/20	3/128
Ἑλληνες	89/608	87/822	24/562

Ἀπώλειες ἐχθροῦ: 3.308 [νεκροί], 1.750 αἰχμάλωτοι, 3.258 σπληνίφεις

Λάφυρα	Γερμανοὶ	Ἴταλοὶ	Ἑλληνες
Τουφέκια	452	65	817
Περίστροφα	126	18	198
Ἐλαφρὰ ὄπλοπολυβόλα	26	5	48
Βαρῖα ὄπλοπολυβόλα	5	1	19
Ὀλμοί	5	2	15
Αὐτόματα	24	3	48
Ἀντιαρματικὰ ὄπλα	1	—	—

Δ'

Ἄρχηγος SS τοῦ Ράιχ

Στὸ μέτωπο, σταθμὸς διοικήσεως

RF/Bn. 22/43/44—off

10. Νοε. 1944

Πρὸς τὸν ὀμαδάρχη καὶ ἀντιστράτηγο τῶν μαχίμων SS, Schimana.

Ἀγαπητὲ Schimana

Μὲ τὴν ὀλοκλήρωση τῆς ὑπηρεσίας σας ὡς Ἀνώτερον Ἀρχηγὸν SS καὶ Ἀστυνομίας στὴν Ἑλλάδα σᾶς ἐκφράζω τὴν εὐχαριστίαν μου καὶ τὴν ἀμέριστη μου ἀναγνώριση γιὰ τὸ ἔργο σας στὴν Ἑλλάδα. Ἰδιαίτερα σᾶς ἐκφράζω τὰ συγχαρητήριά μου, ἐπειδὴ κατορθώσατε νὰ ὀργανώσετε τὰ

9. Ἄς σημειωθεῖ ξανά, ὅτι ἐδῶ ἐπρόκειτο ἀποκλειστικὰ γιὰ τὴν ἀπώλειαν (ἢ ἐπιτυχίαν) ὅσων σημείωναν οἱ ἀναφερόμενοι — γερμανικοὶ καὶ μὴ — σχηματισμοὶ ποὺ ὑπῆρχον στὸν «AASSA».

10. Ὁ πρῶτος ἀριθμὸς ἀναφέρεται στοὺς ἀξιωματικούς, ὁ δεῦτερος στοὺς ὑπαξιωματικούς καὶ ἄνδρες.

ὕγιή καὶ νομοταγή στοιχεῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ στὰ τμήματα τῶν Ἑλλήνων ἐθελοντῶν καθὼς καὶ τῶν Εὐζώνων, καὶ νὰ τὰ οδηγήσετε — σ' ἀγαστή συνεργασία μὲ τὰ δικά μας γερμανικά τμήματα — στὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν μπολσεβίκων συνομοιωτῶν μέχρι τὴν τελευταία μέρα.

Χάιλ Χίτλερ

Πιστὰ δικός σας

Ἐπογραφή: Χ. Χίμμελερ

Στὸν διευθυντὴ τῆς Κεντρικῆς ὑπηρεσίας προσωπικοῦ SS, Βερολίνο, ἀποστέλλεται ἀντίγραφο μὲ τὴν παράκληση νὰ ληφθεῖ ὑπόψη καὶ νὰ τεθεῖ στὸν ἀτομικὸ φάκελο.